

LOHJA ISOTALO

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus
Petro Pesonen 2003

Koekaivaus Isotalon navetan edustalla

MUSEOVIRASTO

Tiivistelmä

Lohja Isotalo

444 - 01 - 2000

PK 2023 10 SAMMATTI, p= 6692 580-600, i= 3333 820-870, z= n. 35-38 m mpy

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Museovirasto / arkeologian osasto

Kaivauksenjohtaja: FL Petro Pesonen

Lohjalla ja Nummi-Pusulassa tehtiin arkeologisia koekaivauksia kesä-elokuussa 2003 VT 1 moottoritielinjauksella ja sen läheisyydessä yhdeksällä kohteella. Isotalon kivikautisella asuinpaikalla tehtiin koekaivauksia kahden päivän ajan 16. ja 18.7.2003. Tavoitteena oli selvittää, jatkuuko Isotalon kivikautinen asuinpaikka Maimianniementien uudelle linjaukselle ja jos jatkuu, niin mikä on mahdollinen jatkotutkimustarve moottoritiesuunnitelmaa silmälläpitäen. Tutkimuskustannuksista vastasi Tielaitoksen Uudenmaan tiepiiri.

Paikalle tehtiin kahdeksan neliömetrin laajuista koekuoppaa, joista ei löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa. Historiallisen ajan löydöt viittaavat siihen, että aluetta on käytetty lähinnä tunkiona. Tutkitulla alueella ei siis ollut muinaisjäännöstä eikä Maimianniementien uudelle linjaussuunnitelmalle ole mitään muinaismuistolain mukaista estettä.

Löydöt: -

Ajoitus: -

Tutkitun alueen laajuus: 8 m²

Kenttätyöaika: 16. ja 18.7.2003

Tutkimuskustannukset: Tielaitos, Uudenmaan tiepiiri

Tutkimusraportti: Petro Pesonen 1.4.2004 Museoviraston arkeologian osaston arkisto

Sisällysluettelo

1. Arkistotiedot	1
2. VT 1 koekaivaukset Lohjalla ja Nummi-Pusulassa	2
3. Isotalo	4
4. Kaivauksen toteutus ja kaivaustekniikka	5
5. Kaivaushavainnot.....	6
6. Yhteenveto ja jatkotutkimustarve	6
Negatiivi- ja kuvaluettelo.....	7
Dialuettelo	7
GT -karttaote	8
Peruskarttaote.....	9
Yleiskartta	10
Valokuvataulu	11

uShagt KKO 3.5.2004

1. Arkistotiedot

LOHJA ISOTALO

444 - 01 - 0090

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus
Petro Pesonen

Kunta: Lohja
Kylä: Talpela
Tila ja maanomistaja: 444-449-1-38 Isotalo, om. Esko-Juhani Alanko (Talpelantie 443, 08100 Lohja)

Peruskartta: 2023 10 SAMMATTI
Asuinpaikan koordinaatit: p= 6692 580-600, i= 3333 820-870, z= n. 35-38 m mpy
Kaivauspaikan koordinaatit: p= 6692 560, i= 3333 750, z= 37-42 m mpy

Aiemmat tutkimukset: Jyri Saukkonen, inventointi 1989 (Lohja-projekti)
Petro Pesonen, inventointi 2002 (VT 1 -inventointi)

Kertomukseen liittyvät löydöt: -

Aiemmat löydöt: KM 25287: 1-2 kvartsi-iskoksia 4 kpl, palanutta luuta 5 kpl

Mustavalkonegatiivit: 130879-130881
Diapositiivit: 52936-52938

2. VT 1 koekaivaukset Lohjalla ja Nummi-Pusulassa

Vuonna 2002 syksyllä tehtiin arkeologinen inventointi tulevalla VT 1 moottoritien linjauksella Uudenmaan tiepiirin alueella Lahnajärven ja Lempolan välillä. Inventointi jakautui kahteen osaan: 1) Lahnajärvi - Oittila -väli Sammatin ja Nummi-Pusulan kunnissa sekä Lohjan kaupungissa ja 2) Oittila - Lempola -väli kokonaan Lohjan kaupungin alueella. Inventoinnit suoritti FL Petro Pesonen.¹ Samoihin aikoihin inventoitiin myös vielä rakentamatta olevan moottoritien linjaus välillä Muurla-Lahnajärvi Turun tiepiirin alueella. Tämän inventoinnin suoritti FM Nina Strandberg.²

Inventoinnissa tarkastettiin itse tielinjaus ja välittömästi tielinjauksen vieressä olevat alueet. Lahnajärven-Oittilan välillä tarkastettiin Sammatissa kaksi kohdetta, Lohjalla yksi kohde ja Nummi-Pusulassa viisi kohdetta. Näistä Nummi-Pusulan Näpönsuon kivikautinen asuinpaikan ja Nummi-Pusulan Sipilä 1:n kvartsilöytöpaikan todettiin olevan niin lähellä tulevaa tielinjausta, että niillä oli syytä suorittaa arkeologisia koekaivauksia ennen tien rakentamista. Oittilan-Lempolan välillä tarkastettiin 15 kohdetta Lohjalla. Näistä koekaivausten tarve todettiin Talpelan ja Karnaisten historiallisen ajan kylätonteilla, Karhumäen/Ribackenin rautakautisen röykkiöalueen läheisyydessä, Lempolan kuoppajäänteillä, Hevoshaanpellon kivikautisella löytöpaikalla sekä Isotalon kivikautisella asuinpaikalla. Lisäksi Harvakkalanlahden kivikautisen asuinpaikan pohjoisin löytöalue oli jäämässä läjitysalueen alle, joten tällä paikalla oli suoritettava pelastuskaivaus. Kuuden selvän koekaivauskohteen lisäksi tarvetta lisätutkimuksiin arvioitiin olevan Talpelan Sepänniemessä sekä Karnaisten Lähdemäen tilan alueella ja Koivulan pohjoispuolella olevan kesämökin pihapiirissä.

Tutkimusohjelma laadittiin siten, että Lohjan Harvakkalanlahdessa tehtäisiin kuukauden mittainen tasokaivaus ja muilla kohteilla tehtäisiin yhteensä seitsemän viikon mittainen jakso koekaivauksia jatkotutkimustarpeiden määrittelyä varten. Harvakkalanlahden kaivausta johti FM Sirpa Leskinen ja koekaivauksia Petro Pesonen. Kaivauksia tehtiin Harvakkalanlahden lisäksi lopulta yhdeksässä kohteessa. Suunnitelmasta jäivät puuttumaan lopulta Karnaisten Lähdemäen kaivaus sekä Talpelan kylätontin kaivaus, sillä molemmissa kohteissa maanomistajat olivat hyvin vastahakoisia kaivaussuunnitelmia kohtaan. Talpelan kylätontilla tultaneen tekemään vielä koekaivaus ennen linjan rakentamista.

Koekaivaukset aloitettiin juhannuksen jälkeen 23.6.2003 ja viimeinen kaivauspäivä oli 1.8.2003. Kaivaukset etenivät suurinpiirtein idästä länteen. Ensimmäisenä tehtiin kaivauksia *Karhumäen/Ribackenin* lähistöllä 23.-27.6, seuraavaksi siirryttiin *Hevoshaanpellon* löytöpaikalle, jossa kaivaukset olivat 30.6.-3.7. Kolmantena kohteena oli Koivulan kesämökin piha, joka nimettiin kaivausten aikana *Hossanmäeksi*. Kaivaukset mökin pihalla kestivät vajaa kaksi päivää, 3.-4.7, jonka jälkeen siirryttiin *Karnaisten kylätontin Setolan* alarinteelle, ajaksi 7.-15.7. Karnaisten jälkeen siirryttiin Talpelaan, jossa kaivettiin *Isotalon* kivikautisen asuinpaikan tuntumassa kahtena päivänä, 16 ja 18.7, ja *Sepänniemessä* myös kahtena päivänä, 18. ja 21.7. Viimeisenä lohjalaisena kohteena oli *Lempola*, jossa kaivaukset kestivät vajaa neljä päivää, 22.-25.7. Muutamana päivänä koekaivausryhmä kävi auttamassa samaan aikaan käynnissä olleita Harvakkalanlahden kaivauksia - samalla koekaivausten johtoryhmälle tuli tilaisuus kaivauskoordinaatiston luontiin seuraaville kohteille. Lohjan jälkeen kaivettiin vielä kahdella kohteella Nummi-Pusulassa, *Näpönsuon* kivikautisella asuinpaikalla 28.-31.7 ja viimeisenä *Sipilä 1:n* löytöpaikalla 31.7.-1.8.

¹ VT 1 moottoritielinjauksen inventointi Lahnajärvi-Oittila (Sammatti, Nummi-Pusula ja Lohja), VT 1 moottoritielinjauksen inventointi Oittila-Lempola (Lohja). Inventointikertomukset Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

² VT 1 moottoritielinjauksen inventointi välillä Muurla-Lahnajärvi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.

Kaivausten henkilökunta koostui kolmesta arkeologista, kaivaustenjohtajana Petro Pesonen, piirtäjänä FM Petteri Pietiläinen ja tutkimusavustajana fil.yo Miikka Tallavaara. Kaivajina oli arkeologian opiskelijoita kerrallaan 6-8 henkilöä. Kaivajat olivat: Trevor Doyle (23.6.-1.8), Esa Heinonen (28.7.-1.8), Maija Holappa (23.6.-18.7), Sanna Kivimäki (24.7.-1.8), Teemu Korpijärvi (23.6.-23.7), Jaana Koskela (23.6.-23.7), Maija Kärki (23.6.-30.7), Henna Niemi (23.6.-1.8), Meri Varonen (24.7.-1.8) ja Tuija Väisänen (24.7.-1.8). Sää oli kaivausten aikana enimmäkseen lämmin, välillä varsin helteinen - etenkin heinäkuun viimeisinä päivinä. Välillä helle purkautui kovina ukkosina, mutta sadetta ei kuitenkaan saatu kovin usein. Sateen sijaan muu luomakunta pyrki häiritsemään tutkimuksia, milloin minkäkin vitsauksen muodossa. Ongelmana olivat mm. muurahaiset, ampiaiset ja käärmeet.

Kaivausten jälkityöt on tehty talvella 2004. Miikka Tallavaara on puhdistanut löydöt, tehnyt erilaisia luetteloita sekä valmistellut valokuvia kertomuskuntoon. Petteri Pietiläinen on piirtänyt kartat. Petro Pesonen on luetteloinut löydöt ja kirjoittanut kaivauskertomukset, joita koekaivauksista on siis tehty yhdeksän kappaletta, kustakin tutkitusta kohteesta erikseen.

Helsingissä 1.4.2004

Petro Pesonen, FL

3. Isotalo

Isotalon kivikautinen asuinpaikka löytyi Helsingin yliopiston arkeologian opiskelijoiden ainejärjestön Fibula ry:n organisoiman Lohja-projektin inventoinnissa v. 1989. Inventointia johti FM Jyri Saukkonen. Asuinpaikka sijaitsee Isotalon päärakennuksesta vajaa 200 m koilliseen, Hiidenveden Talpelanlahden rannalta n. 30-50 m luoteeseen loivasti kaakkoon viettävällä savisella pellolla. Löytöjä tuli kahdelta alueelta n. 30 metrin etäisyydellä toisistaan. Lounaisen löytöalueen pituus oli n. 10 metriä ja koillisen löytöalueen laajuus n. 20 x 5-10 metriä. Alimmat löydöt olivat n. 35 m mpy ja ylimmät n. 38 m mpy korkeudella. Inventoinnissa todettiin asuinpaikkaa ainoastaan Maimianniementien pohjoispuolella, mutta Saukkosen mukaan asuinpaikka saattaa olla laajempikin, sillä topografisia esteitä sille ei ole.

VT 1 -inventoinnin yhteydessä allekirjoittanut tarkasti Isotalon asuinpaikan. Tarkastushetkellä asuinpaikan kohta oli heinällä, samoin muut pellot Maimianniementien pohjoispuolella. Eteläpuolisista pelloista osalla oli suoritettu puinti ja niinpä siellä pellon pintaa oli hieman näkyvillä. Mitään havaintoja asuinpaikan jatkumisesta tien eteläpuolelle ei kuitenkaan saatu.

Moottoritien linjaus tulee ylittämään Talpelanlahden Sepänniemensalmen kohdalta, josta tie jatkaa suoraan länteen Orosmäen tunneliin, jonne on Isotalosta matkaa alle puoli kilometriä. Tien rakentamisen yhteydessä Maimianniementietä linjataan uudestaan myös Isotalon ja Juutin talojen kohdalla siten, että uusi linjaus tulee kiertämään talojen pihapiirit pohjoisesta. Tie tulee menemään Isotalon navetan takaa, josta se laskeutuu vanhalle linjaukselle aivan Isotalon kivikautisen asuinpaikan lounaispuolella. Tämä alue on n. 30 x 50 metrin kokoinen länteen jyrkähkösti nousevassa rinteessä, joka on nykyään lähinnä joutomaata/niittyä ja kasvaa heinää. Alueella on useita vanhoja rakennusten pohjia, AIV-auman pohja sekä lautakasoja lähempänä metsän reunaa luoteessa. Tämä metsä joutomaan yläpuolella on lähinnä pusikkoa, mutta hieman pohjoisempaan pellon yläpuolelle metsään menee Isotalon navetan suunnasta vanha polku ja terassoidulla rinteellä pellon päällä on ilmeisesti vanhan rakennelman jäänteitä.

Koska Maimianniementien uusi linjaus oli piirretty lähelle Isotalon kivikautista asuinpaikkaa ja aiemmissa tarkastuksissa kohteen oli arvioitu jatkuvan lounaaseen juuri uuden tien linjauksen alueelle, tehtiin Isotalon asuinpaikalla koekaivaus.

4. Kaivauksen toteutus ja kaivaustekniikka

Koekaivausten tarkoituksena oli selvittää, jatkuuko Isotalon kivikautinen asuinpaikka Maimianniementien uudelle linjaukselle ja jos jatkuu, niin mikä on mahdollinen jatkotutkimustarve moottoritie-suunnitelmaa silmälläpitäen. Tavoitteeseen pyrittiin laatimalla koekuoppaverkosto 5-10 metrin välein Isotalon navetan koillispuoliselle niitylle. Alue oli varsin pieni, joten se saatiin katettua kahdeksalla koekuopalla. Lisäksi kävi pian ilmi, että alueella on ollut varsin paljon sellaista toimintaa, joka paitsi teki kaivamisen vaikeaksi myös lienee tuhonnut enemmän tai vähemmän kokonaan siellä joskus mahdollisesti olleen muinaisjäännöksen. Kaivamista vaikeutti kovaksi tamppautunut peltosavi, jossa on ajettu paljon traktorilla.

Kaivauskoordinaatisto laadittiin Maimianniementien suuntaisesti siten, että y-linjan suunnaksi tuli 345 gon. Koordinaatistossa x-koordinaatti kasvoi tähän suuntaan ja y-koordinaatti vastaavasti suora-kulmaisesti tästä 100 goonia eteenpäin. Todellisuudessa siis kaivauksella käytetty "pohjoissuunta" eli x olikin lähempänä länttä ja y-suunta taas lähempänä pohjoista. Ratkaisuun päädyttiin, koska tällä tavalla pitkälle ja kapealle alueelle saatiin parhaiten laadittua koekuoppaverkoston runkolinja tien suuntaisesti (linja x= 200). Kaivauksella ei vaaittu mitään korkeuksia, joten korkeuspistettä ei paikalle tarvinnut siirtää. Paikalta laadittu yleiskartta on tehty rullamitan, bussolin ja linjakeppien avulla. Apuna on käytetty tiesuunnitelmakarttaa, josta on kopioitu paitsi itse tiesuunnitelma myös korkeuskäyrät (s. 10).

Koekuopat kaivettiin 1 x 1 metrin kokoisina ja ne kaivettiin tarpeen mukaan lapioin tai kaivauslas-toin. Yhteensä paikalla kaivettiin siis 8 m². Löydöt otettiin talteen kuopittain, kaivauskerroksia ei käytetty. Kaikki löydöt olivat resentejä ja ne heitettiin tarkastuksen jälkeen pois. Mitään tasokarttoja kuopista ei piirretty. Kuoppien kirjallisen dokumentoinnin jälkeen ne täytettiin ja maisemoitiin.

5. Kaivaushavainnot

Paikalle kaivettiin ainoastaan koekuoppia, joista tehdyt havainnot on koottu oheiseen taulukkaan. Koordinaattilukemat ilmaisevat kuopan lounaiskoordinaatin. Koekuoppien koko oli 1 x 1 m.

x	y	kaivettu (cm)	kuvaus	löydöt
200	370	40	Pinnalla olki/turve/lantakerros (10-15 cm), jonka alla harmaa savi.	pullolasia
205	370	30	Pinnalla maatonut lehmänlantakasa, jonka alla harmaata kovaa savea.	-
200	380	45	Pinnalla savimultakerros (5 cm), jonka alla harmaata savea.	punasavikeramiikkaa, palanutta savea, ikkunalasia, epämääräistä kvartssia
205	380	28	Pinnalla multa (12 cm), jonka jälkeen harmaa savi.	posliinia, punasavikeramiikkaa, rautanaula
209	380	40	Pinnalla hyvin ohut multakerros, jonka jälkeen pehmeää harmaata savea. Kivirakennelma, jonka seassa tiiliä. Ilmeisesti kyseessä on rakennuksen pohja, esim. lato tms.	rautanaula
200	390	25	Harmaata savea.	punasavikeramiikkaa, epämääräistä kvartssia, ikkunalasia, rautanauvoja
212	390	45	Multakerros (5-10 cm), jonka jälkeen harmaa savi. Kuopan vieressä on vanhoja rakennusjätteitä ja halkokasa.	-
200	400	20	Harmaata savea, jossa 10-15 cm:n syvyydellä hiekkalinssi.	punasavikeramiikkaa, epämääräistä kvartssia, rautanaula

Yhdestäkään koekuopasta ei tullut mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittavaa. Myöskään historiallisen ajan löydöt eivät kerro juuri muusta kuin siitä, että kyseistä niittyä lienee käytetty tunkiona. Mitenkään erityisen runsaasti historiallisenkaan ajan esineistöä ei paikalla kuitenkaan ollut. Tutkitulla alueella ei siis ollut muinaisjäännöstä eikä Maimianniementien uudelle linjaussuunnitelmalle ole mitään muinaismuistolain mukaista estettä.

6. Yhteenveto ja jatkotutkimustarve

Lohjalla ja Nummi-Pusulassa tehtiin arkeologisia koekaivauksia kesä-elokuussa 2003 VT 1 moottoritielinjauksella ja sen läheisyydessä yhdeksällä kohteella. Isotalon kivikautisella asuinpaikalla tehtiin koekaivauksia kahden päivän ajan 16. ja 18.7.2003. Tavoitteena oli selvittää, jatkuuko Isotalon kivikautinen asuinpaikka Maimianniementien uudelle linjaukselle ja jos jatkuu, niin mikä on mahdollinen jatkotutkimustarve moottorituesuunnitelmaa silmälläpitäen. Tutkimuskustannuksista vastasi Tielaitoksen Uudenmaan tiepiiri.

Paikalle tehtiin kahdeksan neliömetrin laajuista koekuoppaa, joista ei löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa. Historiallisen ajan löydöt viittaavat siihen, että aluetta on käytetty lähinnä tunkiona. Tutkitulla alueella ei siis ollut muinaisjäännöstä eikä Maimianniementien uudelle linjaussuunnitelmalle ole mitään muinaismuistolain mukaista estettä.

Negatiivi- ja kuvaluettelo

Kuvaaja: Petro Pesonen 2003

Neg.nro Kuva Aihe, suunta Pvm

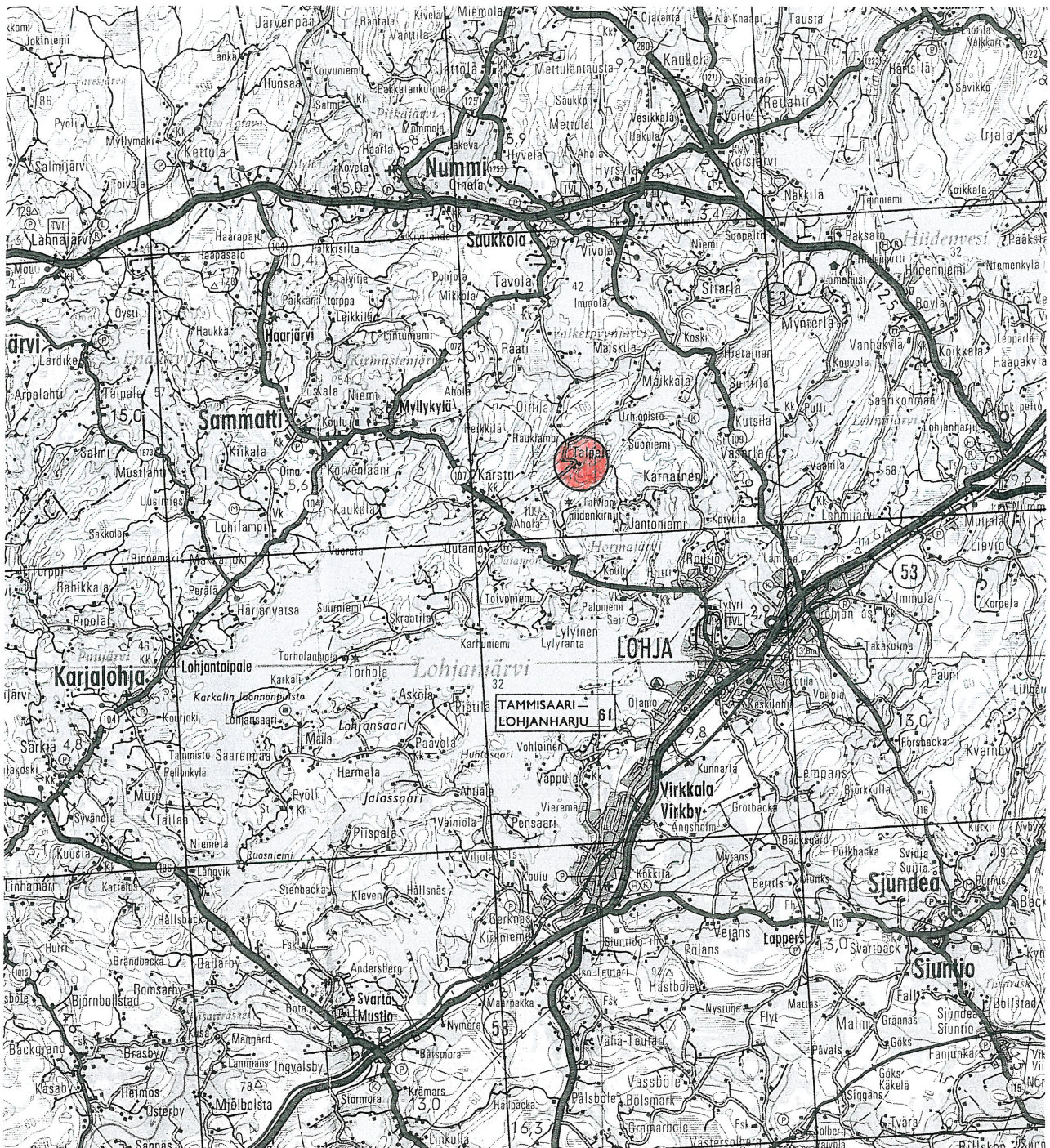
130879	1	Koekaivaus käynnissä. NE-SW.	18.7.
130880	2	Koekaivaus vasemmalla puolella tietä olevalla niityllä. SW-NE.	18.7.
130881	3	H. Niemi ja M. Holappa kaivamassa koekuoppaa. NE-SW.	18.7.

Dialuettelo

Kuvaaja: Petro Pesonen 2003

Nro Aihe, suunta Pvm

52936	Koekaivaus käynnissä. NE-SW.	18.7.
52937	Koekaivaus tien vasemmalla puolella olevalla niityllä. SW-NE.	18.7.
52938	H. Niemi ja M. Holappa kaivamassa koekuoppaa. NE-SW.	18.7.

Ote GT -kartasta 2 (1977). Lohja Isotalo merkitty punaisella värillä.

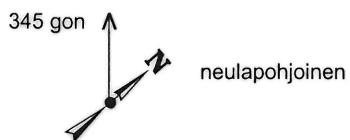

LOHJA ISOTALO

Petro Pesonen 2003

YLEISKARTTA

Mk 1:1000

pohjakarttana Tielaitoksen
suunnitelmakartta 1:2000
VT1 Oittila-Lempola
PLV 99600-101000

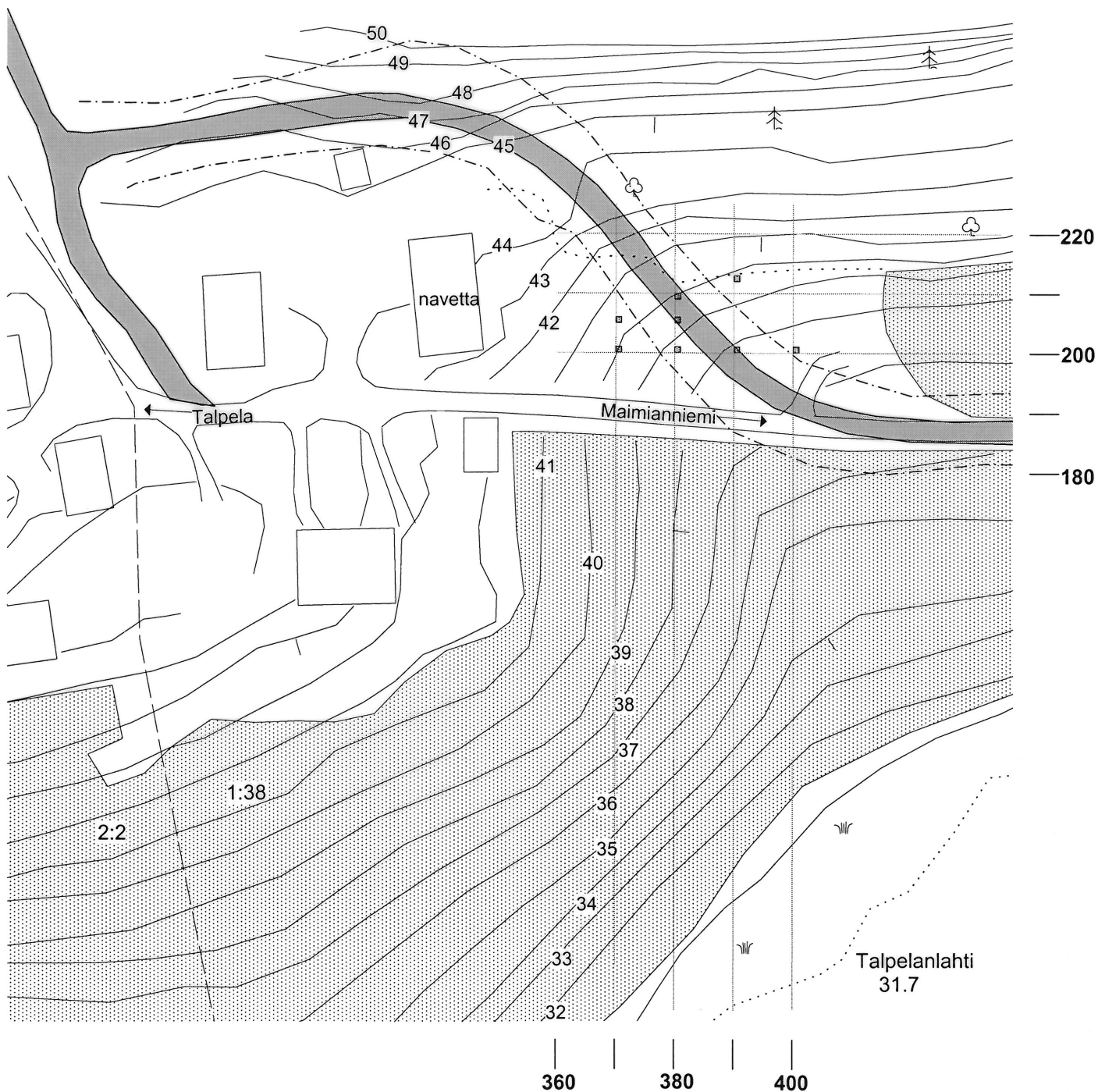
lukemat metreinä mpy
piirt. ja digit Petteri Pietiläinen

▣ koekuoppa

— — — tilan raja

- - - - - suunniteltu tiealueen raja

▨ pelto

LOHJA ISOTALO
P. Pesonen 2003

Kuva 1. Koekaivaus käynnissä. NE-SW. (f. 130879)

Kuva 2. Koekaivaus vasemmalla puolella tietä olevalla niityllä. SW-NE. (f. 130880)

Kuva 3. H. Niemi ja M. Holappa kaivamassa koekuoppaa. NE-SW. (f. 130881)